

LBRIS

We know
books

PETRE DULFU

Isprăvile lui Păcală

Prefață de Ștefan Luca
Repere biobibliografice
și referințe critice de Lucian Pricop

EDITURA CARTEX 2000

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

DULFU, PETRE

Isprăvile lui Păcală / Petre Dulfu; pref. de Ștefan Luca; fișă biobibliogr. și referințe critice de Lucian Pricop – Ed. a 4-a – București: Cartex 2000, 2023

ISBN 978-606-091-117-3

I. Luca, Ștefan (pref.)

II. Pricop, Lucian

821.135.1

Pentru comenzi și informații, vă rugăm să ne contactați la:

- Tel/fax: 021/323.41.30; 021/323.00.76
- Tel: 0745.069.898; 0729.951.763
- www.edituracartex.ro
- e-mail: comenzi@edituracartex.ro
- e-mail: comanda.cartex@gmail.com
- O.P. 4, C.P. 184, București

CUPRINS

<i>În loc de prefață</i>	7
<i>Fișă biobibliografică</i>	12
<i>Referințe critice</i>	14
Ispravile lui Păcală	
Moștenirea	21
Vânzarea	24
Împărțirea comorii	27
Fuga	31
Fluierul	35
Tocmeala	39
Caprele popii	44
La oi.....	51
Boii lui Păcală	55
Moara dracilor	59
Cucul	66
Evanghelia	69
Răfuiala	72
Mireasa	76
Păcală și Tândală	80
Învierea morților.....	85
Păcală însurat.....	89

Strechea	96
Prânzul	102
Otrava	108
Rămășaguri c-un boier	115
Alte rămășaguri	122
La vatra părintească	128
Păcală mare gospodar	137

ÎN LOC DE PREFAȚĂ

Cică odată, mergând într-o dimineată la un târg, Păcală s-a-ntâlnit cu un om destul de bogat ca să fie fălos și destul de fălos ca să fie, mă rog... Și omul acesta, luându-l în răspăr, i-ar fi spus:

– Dacă tu ești Păcală, fă bine și-ncearcă să mă păcălești și pe mine.

La care, Păcală, gândindu-se un pic, a răspuns cuviincios:

– Rogu-te, așteaptă-mă să-mi aduc păcălelile. Le-am uitat acasă. Mă-ntorc îndata mare.

Omul s-a așezat, încredințat că l-a avut pe Păcală, dar Păcală a intrat pe alt drum în târg, văzându-și de-ale lui. Fălosul așteaptă. Trece amiaza, soarele coboară după deal și Păcală tot nu se vede. Fălosul se veseli încă o dată, în sinea lui, că i-a venit de hac prietenului nostru.

– Vezi, cu mine nu i-a mers.

Către seară l-au găsit niște oameni din satul lui, care-și isprăviseră treburile:

– Pe cine aștepți, vecine?

– Pe Păcală. S-a dus încă de azi-dimineată să-și aducă păcălelile.

Se vede că nu le-o găsit. L-am câștigat.

– Și-l aștepți de azi-dimineată?

– Vezi bine.

Oamenii au început să râdă.

– Ți-ai găsit omul. Bine-o zis, cine-o zis. Iaca, asta-i „păcăleală“.

I. MOȘTENIREA

Nu azi, nici ieri, hei! de-atuncea, apă-a curs pe Olt cam multă!
(Sănătate, de la Domnul, celor care mă ascultă!)
Undeva p-aci, sub cerul scumpei noastre României,
Într-un sat trăia – se zice – un moșneag, ce-avea trei fii.
Cei mai vârstnici, de! ca lumea! când mai buni și când mai răi,
Când mai dezghețați la minte, când mai proști, sărman de ei.
Cel mic însă... altă fire! Suflet bun, dar mult poznaș...
Ca să facă el vreun lucru, cum se făptuiește... aș!...
Toate le făcea sucite și pe dos, de te-ncruceai...
Un nătâng, un gură-cască îți părea – când îl vedeai.
Îi ieșeau la capăt însă toate-așa de minunat,
Că, de fapta-i săvârșită, locului stătea mirat.
O plăcere-avea: de lacomi, de neghiobi, să-și răză-n lege!
Și, ca el, la gard prostia cine mai știa s-o lege?...

.....
– Năzdrăvan! ziceau o seamă. Alții: – Ba e un țicnit!
Iar la urmă, toți, „Păcală“ oamenii l-au poreclit.
Într-o zi, bătrănu-și cheamă fiii lângă pat: – Mi-e rău!
Mi-a sosit pesemne ceasul!... Rămâneți cu Dumnezeu!
Aș fi vrut, la despărțire, să vă las ceva strânsură,
Că eu știu, vai, sărăcimea în viață câte-ndură.
Dar în lume... nu-i pe vrute... faci atât cât ți-e puterea...

După ani de străduință, doar o vacă mi-e averea.
 Stăpâniți-o pe Joiana, voi, băieți, când n-oi mai fi;
 Între voi ca frați de-un tată, împărțiți-o cum veți ști!...
 Zise, și vroia-nainte să-și urmeze cuvântarea...
 Nemiloasa moarte însă i-a curmat pe veci suflarea.

.....
 După ce l-au dus la groapă, băietanii... ce să facă?
 Între dâșii cum să-mpartă, trei feciori, o biată vacă? ...
 Cel mai mare – una, două: stăruia că numai lui,
 Lui i se cuvine vaca și că n-o dă nimănu;
 Fiindcă el doar a-ngrijit-o, de pe când era vițeală
 – Ba să fie cu iertare! mijlociu-i răspundea,
 Drept la vacă, eu am singur, scumpe frate!... mă-nțelegi?...
 Că de treburile casei eu văzut-am ani întregi!...
 Și pe bietul tata, cine – cât zăcu bolnav în pat,
 Până când închise ochii – nu tot eu l-am căutat?
 D-alde-acestea multe încă, cei doi frați își tot spuneau;
 Iar Păcală?... sta deoparte, i-asculta cum se sfădeau.
 – Ho! grăi-n sfârșit ăl mare, că s-adună lumea-n drum!
 Ia să ne-mpăcăm mai bine.

– De! să ne-mpăcăm! Dar cum?
 – Lesne!... Pân' să vie vaca de pe câmp, de la mâncare,
 Hai câte-un ocol în curte să ne facem fiecare.
 Și-ntr-al cui ocol va pune dânsa mai întâi piciorul,
 Din noi trei, acela singur îi va fi stăpânitorul!
 – Haidem! zise mijlociul. Zău, cuminte socoteală!
 Unde i-o plăcea Joiane!...

Dar tu, ce zici, măi Păcală?
 – Ce să zic? răspunse-acesta. Fie cum ați chibzuit!
 Bun de tot! (cel mai în vârstă își zice-n gând mulțumit)
 Eu o să-mi așez ocolul... lângă poartă chiar, colea...
 Las' că știu eu pe Joiana cum s-o trag în partea mea!...
 Mijlociul tot cam astfel se gândea și el să facă.

Și-amândoi, c-un „Doamne-ajută“, grabnic în pădure pleacă,
 Taie, cară la spinare: fagi mai tineri și stejari;
 Din stejari, din fagi, cu barda, lați își făuresc și pari...
 Și-nspre sear-aveau în curte amândoi câte-un ocol,
 Chiar cum intri, lângă poartă. He, dar cum? Ocolul gol?
 Ce să cate-n el Joiana?... Fuga!... în ocoale pun
 Și nutreț: otavă unul, altul: fân de cel mai bun.
 – Iac-așa!... să-i placă vacii!...

Iar Păcală, al lor frate?...

Sub un plop în vremea asta s-odihnea trântit pe spate.
 Numai când văzu că dâșii isprăvit-au munca grea,
 Merse și el de-și aduse, din hucaag, ce-i trebuia:
 Ramuri tinere-nfrunzite, de răchită, de stejar;
 Și-njghebă din ele-acolo, pe-apucate, un frunzar.
 Doar atâta... alt-nimica înăuntru n-a mai pus...

.....
 Soarele-asfințea departe, dup-o culme din apus...
 Și Joiana, iat-o, vine de la câmp spre casă-alene...
 A intrat pe poartă-n curte... Ei, acu-i acu', măi nene!
 Peste cine-o da norocul?.. Frații, muți privesc la ea.
 „În ocolul meu intra-va...“ cel mai mare se gândea.
 Tot așa și mijlociul... Aș! spre-ocoalele cu fân
 Ea se uită-abia în treacăt, mirosindu-le puțin.
 Apoi, haide... la frunzarul lui Păcală drept se duce,
 Intră veselă și-ncepe frunze tinere să-mbuce.
 – Ha-ha-ha!... vedeți? Păcală începu râzând să zică,
 După prea mult cine-aleargă, se alege cu nimică.
 Frații-i – tremurau de ciudă; – însă... ce puteau să facă?...
 Și-a rămas din ziua-aceea singur el stăpân pe vacă.

II. VÂNZAREA

Scoală-te din somn, băiete, când de ziuă s-a crăpat,
 Du la iarbă pe Joiana – să ți-o duci la adăpat!...
 Uite-o! Vrea să intre-n holdă... n-o lăsa la grâu... aleargă!...
 Noaptea: vezi, din bătătură, vreun om rău să nu ți-o șteargă!
 Trebuia, și zi și noapte, slugă, păzitor să-i fie...
 Nu era făcut el, însă, după d-astea să se ție!
 – Să mă zbucium eu atâta, pentru-o vacă?... Până când?
 Și de ce, la urma urmei?... Nu-i mai nimerit s-o vând?...
 Hai la târg!

Așa Păcală hotărându-se-ntr-o zi,

Își luă de funie vaca, și cu ea-nspre târg porni.

*

De la vatră-n zori de ziuă, el plecă pe vreme bună;
 Dar spre-amiazi, într-o pădure, se trezește... c-o furtună.
 Într-o clipă norii negri au cuprins tăria toată.
 Vântul clătina copacii, mai din rădăcini să-i scoată.
 – Unde să mai merg acuma pe o vreme-atât de grea?
 Pân' la târg... e cale încă! băietanul se gândea;
 Vede-alătura de cale un stejar 'nalt, scorbuos.
 Ia să mă opresc oleacă sub acest copac stufos...
 Și legând-o pe Joiana de-a stejarului tulpină,

El își lasă jos, pe iarbă, trupul dornic de hodină.
 Stă ce stă culcat, cu mâna căpătâi, și-adoarme dus...
 Fulgere brăzdau tăria. Vântul vâjâia pe sus.
 Clătinat de vânt, stejarul îndelung a scârțâit.
 Lui Păcală-n somn, copacul îi părea c-ar fi vorbit.
 Și: – Aud?... Ce-ai spus? îi zice, iute capul ridicând.
 Este de vânzare vaca, tu mă-ntrebi? și cum o vând?
 Ai ghicit!... E de vânzare!... Hai, s-o cumperi dacă vrei...
 Nu-ți cer mult pe ea, stejare... numai: șaptezeci de lei.
 Vântul, care-și domolise pușintel a sa mânie,
 Prinde-a bate iar prin ramuri, parcă și mai cu tărie.
 „Scăâârți!“ făcu din nou stejarul. Iar Păcală: – Nu vrei, hai?
 Șaptezeci de lei e prea mult? Numai patruzeci îmi dai?
 Dă-mi-i!... Na-ți-o și cu-atâta...
 Dar copacul, iarăși! „Scăâârți!“
 – Ce? Parale n-ai acuma? Să te-aștept, zici, până marți?
 Bine, nu e lucru mare... Până marți... te-ngăduiesc!...
 Numai, vezi: la ziua asta, banii gata să-i gălesc...
 Mă-nțelegi? Să n-avem vorbe! Și-acolo-n pădurea deasă
 Sub stejar lăsându-și vaca: – Bun rămas! porni spre casă.
 Frații-i, cum îl văd că vine: – Unde-i vaca?
 – Iac-am dat-o.

– Cui? Cu ce preț?

– În pădure, un stejar mi-a cumpărat-o.

Patruzeci de lei pe dânsa o să-mi deie, marți, mi-a zis...

– Cum?... Ce spui?... Ești beat, măi frate?... Sau ne iei
 pesemne-n răs!...

– Dacă nu vreți, nu mă credeți! le-a răspuns el liniștit.

– Tii!... cei doi se minunează. E nebun!... S-a mântuit!

Om cu mintea-ntreagă poate astfel de prostii să facă?...

P-așteptare – auzi? să vândă, cui? unui stejar, o vacă!

Trasu-ne-ai pe sfoară zdravăn, mai deunăzi la-mpărteală!

Dar acuma cu vânzarea... mi te-ai ars și tu, Păcală! ...

Și pe când vorbeau cam astfel cei mari, în a lor privire
Se zărea lucind o rază de nespusă mulțumire.
Dânsul... ce să zică?... Tace.... Apoi marți, în zori de zi,
C-un topor în mână, haide! spre pădure-ntins porni.
Când ajunse la stejarul unde vaca și-o legase:
Funia doar acolo, ruptă!... Vaca?... nicăiri. Plecase!...
– Ei, stejare! Banii, iute!

Aș! stejarul, iarăși: „Scââârți!“
– Nici acuma, vasazică, n-ai parale? Marți? Tot marți?!
Ira!... Știi ce?... Hai, mai treacă, până marțea care vine,
Dar de nu te ții de vorbă nici atunci, o pați cu mine!...
Marțea următoare însă, când s-a dus din nou să-i ceară:
„Scââârți!“ făcu din nou stejarul.

– Cum?... Nici astăzi?... Marți vrei, iară?...
A ... copacule nemernic... ia stai, că te-nvăț eu minte!...
Știi că nu mai porți cu vorba tu pe nimeni de-azi-nainte!
Și zicând acestea, trage-i!... cu toporul ascuțit...
Dă-i întruna!... pân' stejarul... la pământ s-a prăbușit.
Iar atunci, spre rădăcină ochii când și-i ațintește,
Colo-n scorbura-nnegrită, jos, Păcală... ce zărește?...
O căldare... Și-n căldare? O-lío!... ce de bogăție!
Sfinte Doamne!... Numai galbeni!... Prețuia... o-mpărăție!
– Vai! se minună flăcăul. Vezi, bătrâne putregai,
Ce de bani aveai?... și totuși îmi spuneai mereu că n-ai!
Mă făcuși s-alerg p-aicea de atâtea ori degeaba! ...
Îți plăcea să strângi avere înșelând, se vede treaba!...

.....
Prinse-apoi, cu mâna plină, galbenii a-i vântura.
– Uite-acuma... prețul vacii, am de unde mi-l lua!...

Și-a luat comoara toată?... Aș!... luă doar banii săi,
Cât avea să ia pe vacă: tocmai patruzeci de lei...
Îi vârî-n chimir, deoparte... – Bun rămas! grăi voios...
Și plecă, lăsând acolo ceilalți bani, grămadă, jos.

III. ÎMPĂRȚIREA COMORII

Seara, cum ajunse-acasă, banii-n palmă-i zăngănește:
– Iată prețul văcușoarei, o lețcaie nu-mi lipsește! ...
Frații-i, când văzură-n mână-i aurul, se minunară;
Dar de unde, cum și ce fel, deocamdată nu-ntrebară.
Ziua următoare însă, când se lumina de zori,
Nici nu s-a sculat Păcală, hai la el nerăbdători:
– Ian ascultă, frățioare! Cum se poate-așa minune?
Un stejar să-ți dea pe vacă bani de aur? Fii bun, spune!
Că de-aseară pân-acuma n-a fost chip să ațipim
Nici cât ai clipi din gene!... Tot la asta ne gândim!
– Să vă spun! le zise dânsul, tolănit pe-o rână stând.
V-am ascuns vreodată oare, eu, vreo faptă-a mea?...
Vrun gând?...

Nu voia-ntâi să-mi plătească... dar i-am arătat pe dracul!
Și le povesti, din capăt, întâmplarea cu copacul...

Când aflare ei la urmă ce de bani frumoși mai are,
Strânși în scorbura stejarul... se cruciră și mai tare.
– Vai, să dai de-așa comoară, și-n pădure să o lași!...
Este cu puțință, frate?... Cum pustia te-ndurași?...
Vino, iute, – c-o ridică alții, de mai zăbovim!

Să luăm cu noi comoara și frățeste s-o împărțim...
 – Vreți? grăi Păcală. Haidem!... Cei doi auzind așa
 Tremurau de neastâmpăr; casa nu-i mai încăpea.
 Aripi ar fi vrut să aibă!... Și luându-și fiecare
 Câte-un sac la subțioară, au plecat îndata mare.
 Pe la prânzu' cel de-amiază, iată-i în pădurea deasă!
 Și-au venit cam pe la cină, încărcăți de bani acasă...
 Dar bănetul scump acuma numărat mai trebuia,
 Din comoară partea dreaptă, fiecare să și-o ia.
 – Cum să facem, împărțea mai curând s-o isprăvim?...
 Numărând așa, cu banul, nici la ziuă nu sfârșim!
 Știi ce, frățioare?... Fuga, peste drum la popa du-te;
 Cere-i banița. – Prea bine!... Și porni Păcală, iute.
 ...Popa – om cu suflet negru și de-o lăcomie rară –
 Chiar cinase, când aude: cioc, cioc, cioc! în ușă-afară.
 – Cine e?
 – Sunt eu, Păcală! Am venit c-o rugămintea!
 – Ce vrei?
 – Să ne dai oleacă banița... cinstit părinte!...
 Numai până dimineață!
 – Banița?... Acum?... Ei, drace!...
 Nu pot să ți-o cat! E noapte! Pleacă și mă lasă-n pace!
 – Dar... ne trebuie, tăicuță... Fă-ți cu noi pomană, zău!
 Cat-o... și ne-o dă... Pe urmă, las' că n-o să-ți pară rău!
 Auzind acestea popa, banița din tind-o ia:
 – Hai, băietele!... Na-ți-o!... Iacă!... Ce-o să măsurăți cu ea?
 – Bani! grăi Păcală, sprinten către casă alergând.
 – Bani? Am auzit eu bine?... Măi! se miră popa-n gând.
 Cum atâtia bani? De unde?... Asta-i nemaipomenit! ...
 Vreo hoție săvârșit-au?... Vreo comoar' or fi găsit?...
 Ia să merg să văd cu ochii!... Dac-au spus adevărat,

Drumul nu mi-o fi degeaba!... Și zicând, a și plecat.

*

Frații măsurau în casă galbenii din saci, turnați
 Lângă vatră jos... când unul:
 – Tii! șoptește. Stați, mă! Stați!
 Cine-i la fereastră oare?... Ochii dacă nu mă-nșală,
 E chiar popa!... Du-te, fuga, scapă-ne de el, Păcală.
 Să te faci că nu știi cine-i, și – c-un băț, cu ce-i găsi –
 Trage-i una, ca să-i piară pofta de-a ne mai pândi!...
 – Iaca plec, grăi Păcală. Și-apucând o scurtătură
 Din ungher de după ușă, iese iute-n bătătură...

 Intră iară dup-aceea în căsuța bătrânească!
 – Măsurați-nainte!... popa n-are să ne mai pândească!
 Măsurând ei tot bănetul și pe-afară-apoi ieșind,
 Cel mai mare vede-n curte, într-un lac, ceva mijind...
 Și pe mijlociu l-întreabă: – Frate! Ce-i aicea jos?...
 – Unde?
 – Ici în lac! Privește!... Parc-ar fi... un cap bărbos!... Nu vezi?
 – A, ba văd! Ii! Doamne! Om o fi, sau ce drăcie?
 Uite și tu, măi Păcală!... Iar Păcală: – Ce să fie?...
 E un țap!... Se scaldă-n apă! Dânșii tot nu-s dumeriți.
 Dar când cată mai de-aproape: – Vai! Rămân încremeniți.
 – Nu ești zdravăn? Cum îți vine să glumești că este-un țap?
 Este popa, mort săracul!... L-ai lovit cu bâta-n cap?
 – Aș!... Îi arătai doar bâta! Iară el, pierzându-și firea
 Și fugind... căzu, pesemne... își găsi aci pieirea!
 Frații cei mari înlemniră: – Am pățit-o, frățioare! ...
 Mâini, la ziuă... lume!... zarvă!... Unde să-l ascundem oare?
 Toată lumea o să creadă cum că noi l-am omorât.
 Vezi ce făptuiși, băietele?... Vai, în ce foc ne-ai vârât!...

- Ho!... Destul!... le-a zis Păcală! Ce atâta gălăgie?...
 Orișicâtă văicăreală, geaba!... popa... tot nu-nvie!...
 Să-l ascundem?... Geaba iarăși!... Tot se află!... De scăpare
 Nu-i decât un chip!
 – Anume?
 – S-o tulim, îndata mare!
 – Să fugim, zici? Când în aur ne putem de-acum scălda?
 – De, păcate! Ce să facem, dacă s-a brodit așa!...

IV. FUGA

Noaptea coperea-ntreg satul cu mantaua-i înstelată
 Și se odihnea, prin case, lumea-n visuri cufundată.
 Numai frații n-aveau tihnă... se găteau de lungă cale...
 – Sec noroc avurăm, Doamne! Sec! ziceau cei doi, cu jale.
 Cum să părăsim, măi frate, cum, atâta bogăție?...
 În bănet ei își vârară mâinile cu lăcomie...
 Îndesară prin șerpăre cât putut-au îndesa.
 Iar Păcală?... El plecat-a făr'să iee... o para!
 – Trage ușa după tine! strigă frații-i, când să iasă.
 Și s-au dus... p-aici încolo... Bun rămas, ogradă, casă!..
 Dar pe drum când se uitară la Păcală... ce să vadă?
 Steteră și se-ncruciră. Nici nu le venea să creadă!
 El scosese ușa casei din țâțâni, cât e de mare;
 Și venea cu ea târând-o după sine pe cărare.
 – Ce-ai făcut? De glume-ți arde? Nu ești zdravăn, măi creștine?
 – Păi... v-ascult! Nu voi mi-ați zis-o: trage ușa după tine?
 – Noi? S-o-nchizi ți-am zis, la naiba! N-am zis s-o târăști
 pe drum!
 Las-o focului și vino, că se face ziuă-acum!...
 – Ce?... se oțărî Păcală... Vreți s-o lepăd?... Iaca ba!...
 Las'... că-n cale... cine știe ce-ajutor ne poate da!...